

Nr 486.

Av herr **Karlsson** i Fjäl, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 356, angående godkännande av förlikningsvis bestämd skatteköpeskilling för hemman å Tuna bergslags allmänning.*

Uti en till riksdagen avlåten proposition nr 356 har Kungl. Maj:t — under viss förutsättning — föreslagit riksdagen medgiva bland annat, att de å Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län genom skattläggning enligt nådiga kungörelsen den 4 februari 1811 uppkomna hemmanen Hjälkhyttan nr 2, Långbro nr 1, Kungstorp nr 1 och Kungshamn nr 1 finge till Nävekvärns bruks aktiebolag under skattemannarätt försäljas mot en köpeskilling av 584,891 kronor 18 öre samt i övrigt på vissa av vederbörande departementschef tillstyrkta villkor.

Av en inom åbokommittén verkställd utredning rörande ifrågasvarande bergslagsallmänning framgår, att under berörda hemman ingått 34 stycken särskilda torplägenheter. Av dessa hava flertalet eller 21 stycken upptagits redan före allmänningens upplåtande till bruket år 1757, medan 13 torp upptagits senare.

Av den utav förste lantmätaren Axel W. Lodén år 1891 i och för skattläggning upprättade kartan med tillhörande beskrivning framgår, att torpens areal i åker och äng växla mellan lägst 0.661 hektar (Nybygget under hemmanet Hjälkhyttan nr 2) och högst 9.683 hektar (Långbro under hemmanet Långbro). Åtta torp innehava en åkerareal mellan 2—3 hektar, sex torp mellan 3—4 hektar, fyra torp mellan 4—5 hektar, fem torp mellan 5—6 hektar o. s. v. Till varje torp hör skogsmark, som beräknats lämna en avkastning av 8 storfamnar ved om 100 kubikfot fast massa. Torpens såväl inägor som skogsmark äro å skattläggningskartan avfattade och innehålla tillhopa 142.156 hektar tomter,

åker och ängsmark och 745.108 hektar betes- och skogsmark ävensom 53.049 hektar impediment. Samtliga torpen förutom fem äro försedda med nödig åbyggnad.

Dessa torplägenheter skulle således synnerligen väl lämpa sig för upplåtelse till egna hem åt de personer, som nu på grund av arrendekontrakt med kronan innehava desamma. Framställningar i sådant syfte hava även inkommit från arrendatorer av 14 lägenheter.

Ägarna av Tunabergs kopparverk hava väl genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 maj 1879 förklarats berättigade att i den ordning nådiga kungörelsen den 4 februari 1811 jämte övriga författningar om användande av de bruken och bergverken upplåtna rekognitionsskogarna föreskreve, skatteköpa denna allmänning, sedan de till skogsfång därifrån berättigade hemmanen och lägenheter erhållit däremot svarande skogsmark. Men då nu staten går att avhända sig den sista allmänning, som torde få skatteköpas efter ifrågavarande grunder, synes nödig hänsyn böra tagas till de personer, som under längre eller kortare tider innehaft och brukat de på allmänningen upptagna torpen. Att i köpeavtalet, sådant det nu föreligger, söka få intaget förbehåll om odriivenhet för nuvarande brukare och deras efterkommande, lärer väl ej kunna genomföras utan tidsödande underhandlingar och torde även av rent praktiska skäl vara mindre lämpligt.

En utväg synes vara att staten vid försäljningen av allmänningen undantager samtliga odlade lägenheter med tillhörande skogsmark samt medgiver en mot värdet härav svarande nedsättning i den fordrade köpeskillingen.

Dessa sålunda undantagna lägenheter skulle upplåtas till de nuvarande brukarna eller andra personer, som kunna tänkas vara närmare berättigade därtill. Att nu fastslå någon bestämd form för upplåtelsen torde kanske icke vara lämpligt. Det kan tänkas att en del av innehavarna vilja förvärva lägenheterna med äganderätt, vilket i sådana fall icke bör förvägras dem. I de fall åter, där sådan önskan ej finnes, eller förmåga att tillösa sig lägenheterna saknas, bör upplåtelse med åborätt äga rum.

Skulle ett undantagande från försäljningen av alla torplägenheterna ej kunna genomföras eller av riksdagen avslås, vill jag, i anslutning till vad kammarkollegium och domänstyrelsen i sitt i ärendet avgivna utlåtande anfört, framhålla att åtminstone ifråga om torpen Långbro, Nystugan och Lilla Torskhult starka skäl tala för att dessas innehavare må bibehållas vid sina lägenheter.

Kungl. Maj:t har även föreslagit, att bolaget skulle tillförbindas

att låta innehavarna av dessa torp eller deras eventuellt efterlevande makar sitta odrivna vid torpen. Denna förmån synes mig emellertid icke vara tillräcklig för att kunna tillfredsställa dessa torpinnehavare.

Av de inom åbokommittén verkställda utredningarna beträffande Tunabergs allmanning framgår följande rörande dessa tre torp. Torpet Långbro, som upptagits redan på 1600-talet, innehades under senare hälften av 1700-talet av Per Andersson samt därefter av hans son Per Persson, dennes son Anders Persson och den sistnämndes son Carl August Andersson. För närvarande innehaves torpet av den sistnämndes måg Viktor Alexander Törn. Torpet Nystugan har under senare hälften av 1700-talet upptagits av sockenskräddaren Petter Andersson och innehades efter honom av hans måg skräddaren Jonas Jonsson och sedermera av Jonssons son skräddaren Jonas Nyberg samt sonson skräddaren Johan Adolf Nyberg. Torpet innehaves numera av den sistnämndes änka och sonen Gustaf Valfrid Nyberg. Torpet Lilla Torskhult har upptagits på 1600-talet, antagligen av skräddaren Per Larsson. Sedermera innehades torpet av Larssons son Olof Persson samt dennes son Erik Olofsson och sonson Olof Ersson. Efter den sistnämnde övertogs torpet av hans måg Jonas Jonsson och därefter av Jonssons son Jonas Petter Löfgren, dennes son Nils Johan Löfgren och innehaves nu av den sistnämndes son Gustaf Albert Löfgren.

Å de övriga 31 torp, som ingått i hemmanen, förekomma icke några liknande förhållanden, utan hava torpen med mer eller mindre täta ombyten gått från en släkt till en annan. Och torpens nuvarande arrendatorer kunna icke sägas, på grund av släktskap med föregående innehavare, vara så införlivade med torpen, att ett undantag från den tillämnade försäljningen av *sådan anledning* skäligen bör påkallas.

Enligt beskrivningen till den av förste lantmätaren Lodén år 1891 upprättade skattdrägningskartan, innehålla torpet Långbro 9.683 hektar tomter, åker och äng, 23.621 hektar betes- och skogsmark samt 0.013 hektar impediment, torpet Nystugan 1.590 hektar tomter, åker och äng och 14.562 hektar betes- och skogsmark, samt torpet Lilla Torskhult 6.534 hektar tomter, åker och äng, 43.522 hektar betes- och skogsmark samt 8.671 hektar impediment eller alla tre torpen tillhopa 17.807 hektar tomter, åker och äng, 81.705 hektar betes- och skogsmark samt 8.684 hektar impediment.

Dessa tre torp med tillhörande områden synas mig ovillkorligen böra undantagas från försäljningen för att under äganderätt eller åborätt upplåtas till sina nuvarande innehavare, vars förfäder antingen upptagit torpen eller innehaft dem över hundra år. Någon nedsättning av

den köpeskilling, som bolaget skulle erlägga, synes, därest allenast dessa tre torp undantagas från försäljningen, ej behöva ifrågakomma.

På grund av vad sålunda anförts får jag vördsamt hemställa, att riksdagen måtte besluta,

1) att vid försäljningen av ifrågavarande hemman måtte för kronans räkning undantagas de i desamma ingående 34 torplägenheterna för att, antingen med äganderätt eller med stadgad åborätt, upplåtas till sina brukare,

2) att för den händelse det i alternativ 1 gjorda yrkandet ej skulle av riksdagen bifallas, riksdagen måtte besluta, att torpen Långbro, Nystugan och Lilla Torskhult måtte undantagas från försäljningen för att med äganderätt eller stadgad åborätt upplåtas till nuvarande torpinnehavare.

Stockholm den 15 maj 1917.

Rob. Karlsson.